

rádiófigyelő

A tizenkilencediken...

Tíz-tizenkét év körüli srác vitatkozik szüleiével a korosztály ártatlan vehemenciájával: a megszokott családi szavaltások és a jól ismert „öberszülői” stílus ellenére ő csak tiszta, igazi karácsonyt szeretne. Megdöbbentő, mennyire nem ismeri a karácsony ünnepeit létrehozó keresztény legendákat, még megdöbbentőbb az a szülői figyelmetlenség, amivel az adott helyzetben, a gyerek kérdéseit hallgatán találkozni kell. (Lehet elgondolkodni, mennyire tipikus ma az ilyen-mi.) Summa summárum: a srácot leküldik a boltba, mehetnek közben találkozni hasonló korú „barátjával” — és még valakivel. S ez az a pont, ahol a nagybetűs Karácsony számára igazán megkezdődik.

Már Szerb Antal tudta: mindannyian csodákra várunk, az irodalom éle is e bevalított-bevallatlan vonzódásokkal. A karácsony a gyerekkor látásmódja csak ajándék, valójában csodaváró, az igazán ártatlan gyermeki szeretet igényét tudatosítani igyekvő ünnep. Mindennek tételezéért — fent említett, Torni nevű ifjú barátunk a

példa — olykor meg kell küzdeni is. Segítségrel persze, hiszen anélkül ebben a korban még nemigen mehet a dolog.

A Kívánságbaísi, aki a két gyereket a valóság hetedik emeletére helyezi a csodák beton Hilton-lakótelepének tizenkilencedik, az eredetihez kísértetiesen hasonló emeletére viszi föl, valójában nagy és komoly emberi missziót teljesít. Intézményesítetten, nevének kissé ellentmondva, nem is nagyon kívánságokra nyújt sok szépet — legyen igazi karácsony a karácsony. És Weöres Sándor-, Szabó Lőrinc-, Milne-, Babits- vagy Saint-Exupéry-művek hangzanak sorra egymás után, közben itt-ott zenével, a Kalácska együttestől Konecz Zsuzsáig.

A Gyermekrádió december 24-én, a Kossuth rádió délutáni, karácsonyfa-díszítési időben hallott műsora, a Csoda a tizenkilencediken két teljes órán át cáfolta a vizualitás kultuszába öltözködő telekommunikációs korunkat. Gyanítható: több szempontból is bravurműsornak lehet nevezni.

Az összeállító Kamarás Ist-

ván, a szerkesztő-keretjárték-író Vágó Péter és a rendező Csajági János felismerte a gyermeklélek tizenkilencedik emeletét váró karácsonyi alaprezdüléseit. Ehhez egyszerű válogatásban igen hangulatos, szuggesztív, olykor a felnőtt hallgatót is karácsonyi csodahangulatba ringató százhúsz percet alkottak. Ebben a mindenkor szükséges „pedagógiai plusz” finoman rangrejtve éppúgy megtalálható volt, mint ilyen délutánokon a szobában a fenyőfa-illat, a bájos versek és történetek pedig — kiváló színészek, többek között Bodrogi Gyula, Inke László, Ruttkai Éva, Schütz Ilona, Sulyok Mária tolmácsolásában — csillagszóróként szípkorkáztak az alkonyi szürkületben. Feleleki Kamill — a Kívánságbaísi — meglepődött távozhatott a tizenkilencedikről, hogy más, ilyen irányú kötelezettségeinek is eleget tegyen. Annál is inkább, mert a rádió három programjában, a karácsonyi ünnepek két napja alatt több műfajú háttérzene-összeállításokon kívül nem sok hasonló nagyszerű adást hallhattunk.

Domonkos László

képernyő

Hegedű és szobor

„Egész nap hegedültek, komponáltak, kvartetteztek, s úgy át voltak zenei hangokkal szöve, fonva a napok, mint ökönyál- vagy pókhálófonadék a nyárvegi erdő gallyai közt. Az éles, csengő üveghangok a hegedűn, a cselló, a gamba öölös, kerek, rajzos vonalai, a harmóniák és diszharmóniák keresgélése a zongorán késztették a tusba mártott tollat a harmónia, a ritmus, a dallam kifejezésére, a már majdnem absztrakt kifejezésben; keveredve evik művészet képzetei a másikba, egyben rámutatva a művészetek eredendő mély rokonságára is...”

„Ami csodálni és szerelni lehet... Michelangelo utolsó műve, a Pieta Rondanini... egy fölmagasító köcsönkből kinagyolva két emberalak, s ebben benne van az emberi élet minden tragikum, olyan rezignált írával átitatva, amelyhez hasonló csak zenében találunk. Bach Máté-passiójában a Shabat Mafer kettősének hegedű szólama ennek a zenei párhuzama. Ugyanolyan magasságban és mélységben, pátosz nélkül, dübörgő forma és lármás dobzó nélkül. Nem riaszt, nem képeszt el — csak éppen csöndesebb lesz az ember, ha nézi ezt a szobrot, vagy hallgatja az említett zenét...”

„Nincs legjobb bor, mert amikor az ember megízlel egy fajtát és megesküdne, hogy ilyen jó nincs más, a következő hordóból kóstolva újabb, jobb ízeket, tüzeket érez. A hegedű is ilyen. Egy életen át cserélgetik, még azok is, akiknek a legnagyobb hegedűk vannak, mert az Amati finom kamarahangja nem elég élénk, a Stradivari csillogása betölt mindent. Je a G- és D-húrja nem éri utol a Gvarnerik mélysegeit. Bele kell nyugodnunk — és boldogan —, hogy mindig újabb ízekben lehet résznünk...”

Az idézetek Borsos Miklós Visszanéztem felutamból című könyvéből valók. A kötetet az Egy nyári nap percei Győrött című műsor után emeltem le a könyvespolcra, olvastam újra, s nem tudtam megállni, hogy ne osszam meg élményeimet. s felidéztek nyári tihányi tárlatának zenei ihletésű lapjait. A kiváló szobrászművész ismét rabul ejtett emberi tisztaságával, nagyszerűségével, sokoldalúságával, őszinteségével. Győr város a gyerek- és ifjúkor vissza nem térő csodás világát jelentette számára.

annak ellenére, hogy ő fogpasztareklám mosolydó Hermann Preit-t, Peter Karadert és társait. E program nem válik televíziószáma díszére, mert nemcsak a helyszínt adtuk a programhoz, de szellemét is eladtuk Ausztriának meg Bajr-oroszának. (Bizonyára jó pénzért!)

A szegedi körzeti stúdió egy hét alatt három műsorral szerepelt a képernyőn. Ez már önmagában is sikernek számít, hisz a Dél-alföldi Krónika mellett — mely egyre jobban megtalálja a havonként jelentkező tévés krónika sajátos műfaját, eszközeit, módszereit — a felőrás programokban is mind erőteljesebben rátalál egyedi lehetőségeire, egyéni profiljára. Az Összekötő vagy olvassát című műsorok, mely a Békés megyei Gyoma és Endrőd városok fejlődésének lehetőségeit kutatja, sokat mutatott az igaz riportfilm erényeiből, de néhány helyen még megmaradt a felszínség, az olcsóbb megoldásoknál. Ezenye, hogy nem vezetőktől akart jelentéskészítést, hanem az ott élők mindennapjaiból igyekezett fölvetni az egyesülés, s ezáltal a város fejlődés objektív szűrés-szerűségét. Pénteki alá-suk Szeged környéki meséket, gyermekmondákat, 4-tékokat és szokásokat idézett fel. Idéző címmel az eleki gyermeknevelő intézet lakóinak és a Békés megyei Jókai Színház néhány művészeinek közreműködésével. Legsikeresebbnek mégis az ünnep másnapján sugározott Dankó-nóták című programot érzem, talán azért, mert a legegyszerűbb, legnyilvánvalóbb, legkézenfekvőbb tévés eszközöket, módszereket használták ki. A Tisza-parti Körösy halászcserda nagyszerű természetes kerete volt a nótaműsornak, s az ökszekítő szöveg summázata adta a dalköltő háva-tott életének. A szegedi opera tagjai — Karikó Teréz, Vámosy Éva, Juhász József és Szabady József —, valamint Káté Kálmán és népi zenekara némes egyszerűséggel szólaltatták meg Dankó Pista nótáit, elkerülve az érzelmességet, a csábító hatásadás olcsóságait.

Tandi Lajos

Átadták az Előkaput

Több éves rekonstrukciós munka fejeződött be Sopron kapuán át, amelyet eredeti középkori belvárosában: karmájában állítottak helyre, rácsanykor a városbeliek is-

mét közlekedhettek az Előkapuán át, amelyet eredeti formájában állítottak helyre, rácsanykor a városbeliek is-

(MTI)

Rocky

új film

Színes amerikai film. Írta és a címszerepet játssza Sylvester Stallone, rendezte John G. Avildsen, operátor James Crabe, zenéjét szerezte Bill Conti. Szereplők: Talia Shire, Burt Young, Carl Weathers és Burges Meredith.

A tévé karácsonyi műsorán szerepelt Rénny Tamás K. O. című filmje. Ott mondja a mindent eldöntő boksszecc után Csungi edzője: Nem tudtam, fiam, hogy itt csak úgy lehet győzni, ha agyonverik az embert! A Rocky című, háromszoros Oscar-díjas amerikai film is mintha ennek a mondatnak a jegyében fogant volna — csakohy amerikai módra, a profi boksz kegyetlen szellemében. Az összehasonlítás már csak ezért is érdekes, izgalmas, tanulságos.

Az első kuriózum, hogy a film írója — maga is középszerű kis bokszoló, háta mögött egy fél sikerű filmmel — már fiatal korú bűnözőként vágott az ökölvívásra, s a forgatókönyvben tulaj-

donképpen saját álmaírt írt meg. Állítólag azzal fenyegette meg a producereket, hogy megsemmisíti forgatókönyvét, ha nem ő játszhatja el a film főszerepét. S ez az alakítás, ez a film 1975-ben nemcsak a legjobb filmnek járó Oscar-díjat nyerte el, de a legjobb rendezés és legjobb vágás Oscar-díját is.

A másik kurióztása, hogy közel viszi a nézőt a profi ökölvívás amerikai világához. Nem mentes ugyan a sablonjaitól, a szentimentalizmustól, a felszínes pszichológizálástól, de a címszerepet játszó Stallone minden mozdulata, keresetlen őszintesége, a gyengédség és erőszakosság pengeélen táncoló humora, az operátor kiváló mestermunkája és a rendezés okos patikamélege nemcsak komoly kasszasikert, nemcsak happy end-del végződő tündérmesét, nemcsak a szegény középszerű bokszoló jelképes győzelmét jelent, hanem belop a ring világának társadalmi háttéréből is jó adag kritikuss képsort, mondatot, elemet.

Philadelphia külvárosának világa jelöli a film díszletül szolgáló háttérét. Főszereplője az itt élő középszerű bokszoló, Rocky Balboa, akit „olasz csodórnek” becéznek, s egy véletlen folytán — megsérül a világbajnok ellenfele — a „nagy lehetőség országában” találkozik a soha vissza nem térő alkalommal: megmérkőzhet az Államok kétszáz éves évfordulójára rendezett ünnepségek keretében Apollo Creeddel, a nehézsúlyú világbajnokkal (a célzás Cassius Clay-re nyilvánvaló!). A film legizgalmasabb része a tizenöt menetes küzdelem. Rocky tudja, hogy nem győzhet, de ha kibírja — akár élete árán is — a tizenöt menetet, nemcsak léte legnagyobb tettét hajtja végre, de elnyeri az ember legnagyobb tétjét, önbecsülését. A filmet természetesen átszővi egy szerelem is, az amerikai filmgyártás törvényszerűségeinek megannyi szükségszerű velejárója kíséretében.

T. L.

Az öregember

Az öregember nem tudta, hogy meglátogatom. Csak otthon legyen! Ha elment a fiákhöz, hiába jöttem, azok a falu túlsó szélén laknak, arrafelé nincs köves út, beleszagadnak a sárba.

Szerencsém volt, nyílt a kiskapu. Ismerős volt a porta, minden a helyén. A veranda eleje, ami nyáron napozó meg virágoskert, most fénylik a szitáló ködtől, de tiszta, nincs egy szalmaszál sehol. A kútkifolyó alatt ott a veder, hogy ne saraljon a víz, az ágyások és a lombtalan szőlőlugas alja takarosan fölászva, elgereblyézve. Sötétedett. A konyhában égett a villany, hideg volt ott is, a macska közömbösen, magába húzódva gunnyasztott egy szék sarkán. Benyitottam a sötét szobába, innen meglegyintett a melegség. Nincs. Mentem hátra, a kitéglázott kis belső udvaron megfigyeltetem három nagyocská szüldöt, szétugrasztottam a csomóba bújó tyúksereget.

„Jól megvan magában az öreg” — állapítottam meg, s már fordultam volna vissza, mikor az öregember előjött a kotárka mögül. Nem volt meglepett, hogy ott látott. Örömet vagy bánatot kerestem, ráncos, petyhüdt arcán, hiába. Két kezét hozzádörgölte a nadrágszárhoz, úgy nyújtotta.

— Erre jártál?
— Ide jöttem.
— Na. Jól tetted. En mindig csinálom valamit. Rég láttalak. Kerüljünk tán beljebb innen.

Előrement, hogy nyissa a kerítés ajtaját. Kissé kacszó, nehézkes volt a járása, de hetvennégy esztendővel a vállán, cseppet sem erőlködött. Megvárta, s mielőtt előretessékel volna, megszólalt:

— A péknél voltam. Süttettem egy kis karácsonyi kalácsot. Éppen csak hazaértem.
— Akkor ráhibáztam.
— Rá.

Odabent hallgattunk. Az öregember ledobta báránybelés sapkáját, és sört rákott az asztalra. Szóvak sört.
— Látom, jól megy. Kőbányaival szokott kínálni.
— Nem kaptam, a nehézség jöjjön rá. De nekem ízlik ez is.

— A nyugdíj?
— Nincs nekem ilyen bajom.
— Másféle?
— Hagyjuk.

Ált a szoba közepén, simogatta a feje búbját. Valamit akart még.
— Hát persze! A kalács. Itt van, betakartam ebbe a szalvétába. Egyed, még meleg. Az asszony jobbat sütött ennél, de azért megjárja.

Az egyik dűcöt odatette az abroszra.
— Már börtöm?
— Nem bírtam ki. Az úton törttem belőle.
— Finom, foszlós kalács.
— Meg lehet enni.

Hallgattunk megint. Úgy volt minden, ahogy a felesége hagyta. A két ablak közt a sárga tükrösasztal, rajta fényképek. Odalt, a falaknál két leterített ágy, az ajtó mögött a szekrény, mellette a szublót, rajta az Elektron 24. A búbos helyén barna csempés, széles kályha, még érződik a melege. Közel hozzá ott a heverő, rajta csikos takaró, kabátok, bekecsék. A festett padozatot kiterített csomagolópapír védte a sáros bakancstól.

— Szokta nézni? — intettem a tévé felé.
— Elromlott. Azt mondják itt, akik értenek hozzá, hogy a képcsövet kellene kicserélni.

Bekapcsoltam a készüléket, bejött a kép meg a hang, csak gvatrán.
— Nincs ennek súlyos baja. Nézzesse meg szakemberrel!
— Azt mondod? Jó, megnézetem. Majd üzenek a Bajnai gyerekek, annak van ilyen iskolája.

— Kár, hogy nem hamarabb hívtam. Mit csinál ezen a hosszú karácsonyon?
— Megvagyok én. Itt a jószág. Aztán jövök-megyek, elég népes a rokonság. A fiamék meghívtak ebédre. Mit csináljak, nekem így jött ki...
Elszomorodott, tán egy kicsit meg is roskadt ültében.

Hosszan nézett maga elé, s mikor mozdult, hogy töltsem, homályos volt a szeme.

— Most egy éve...
— Egy éve és hét napja pontosan — javított ki rögtön.
— December tizenhetedikén temették.
— Tudom. Sokat szenvedett nagyon.
— Borzasztó. Rossz rá gondolni is. Hat hónap alatt elvitte.

— Megmondta neki, hogy gyomorrákos?
— Hová gondolsz! Még célzást sem tettem rá soha. De azért gyanított valamit. Mikor már hatvanöt kilóról lefogott harmincra, mert minden létező ennivaló kijött belőle, egyszer két jajgatás közt azt mondta, rákom van nekem, egész zitt.

— Jót tett vele a halál.
— Várta is, a végén már csak azt sóhajtozta, hogy jöjjön, ne hagyja tovább szenvedni. Elment, én meg itt gyűszménékedek magamban.

A falóra nagy, fényes ingája hangtalanul, méltósággal lassúsággal sétált ide-oda, mintha feltette volna a beállított csöndet. Sokáig néztem föl rá, hogyan tud egy tárgy ilyen tapintatos lenni. Az öregember észrevette.

— Pontosan jár ám. A múltkor elvittem kitisztíttatni, az órást azt mondta, van ez már vagy százestendős. De hozzátette mindjárt, hogy ma is kifogástalan. A rájárat megeheti a szű, de a szerkezetét alig rontja az idő.

— Az ember nem ilyen tartós valami.
— Nem is baj. Így, magányosan, elkopottan nem soknak hívják az életet.

— Még mindig dolgoztam.
— Amíg bírom magam, teszek-veszek. Múltkor, hogy segítettem a fiam házat renoválni, rám esett egy tetőcserep. En még olyan fájdalmat, nem éreztem, mint akkor, azt hittem, elpatkozik.

Majszoltuk a friss kalácsot. Eltelt tán negyedóra is, mire fölálltam, hogy boldog karácsonyt kívánjak az öregembernek. De csak hallgattam, néztem a cipőm orrát. Ő is fölállt, csak bólogatott, és sokáig tartotta kezem a magáéban.

F. Nagy István